

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**Факультет дошкільної та початкової освіти
імені Валентини Волошиної
Кафедра дошкільної освіти**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО
ІНТЕРЕСУ ДО МАТЕМАТИКИ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Студентки 2 курсу МДПЛЗ групи
Освітньої програми: Дошкільна освіта.
Логопедія
Спеціальності: 012 Дошкільна освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти: магістр
Новіцької Тетяни

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
проф. **Іщенко Л.В.**

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	10
1.1. Сутність та основні характеристики поняття «пізнавальний інтерес», його особливості та значення для розвитку дошкільника.....	11
1.2. Особливості розвитку пізнавального інтересу та його ознаки у старших дошкільників.....	21
1.3. Сучасний стан сформованості пізнавального інтересу старших дошкільників до математики.....	38
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО МАТЕМАТИКИ У СТАРИШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	59
2.1. Педагогічні умови формування пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників.....	59
2.2. Аналіз отриманих результатів дослідження.....	87
ВИСНОВКИ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

Актуальність дослідження. Важливою умовою успішної навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку є формування пізнавальних інтересів. Пізнавальні інтереси забезпечують захопленість, продуктивність у засвоєнні знань. Правильна оцінка ролі і місця пізнавального інтересу в системі мотивів поведінки, дослідження закономірностей його розвитку дозволяє не тільки виявити значення його як стимулятора знань, але і розробити механізм, який сприяє цілеспрямованому формуванню знань, збільшенню їх об'єму і якості.

На сьогодні проблема розвитку пізнавального інтересу у дитини є однією з найважливіших в сучасній педагогіці та психології. Пізнавальний інтерес, як джерело пізнавальної активності дитини, є необхідним для розвитку особистості дитини, зокрема, її інтелектуальної сфери.

Пізнавальний інтерес є сильним стимулом ознайомлення, осмислення та перетворення навколишньої дійсності. Під впливом інтересу дитина не тільки прагне пізнати нове, поповнити і поглибити свої знання про предмет, явище, що цікавить, а й активно застосовувати ці знання в різних видах діяльності. За наявності пізнавального інтересу всі психічні процеси, активізуються, а засвоєні знання виявляються міцними, глибокими і системними.

У роботах Н. Баглаєвої, І. Білої, Л. Брежнєвої, Л. Бородатої розвиток інтересу в дітей до математики вивчався через конструювання змісту та використання адекватних методів навчання. Автори ставлять у пряму залежність наявність у дітей інтересу до математики та успішність їх навчання. Доведено, що під впливом пізнавального інтересу діти більш активно засвоюють математичні знання, опановують узагальненими способами вирішення завдань, у них розвивається здатність точніше і повніше сприймати навколишній світ, виділяти ознаки предметів та явищ, розкривати їх зв'язки та відносини, помічати властивості предмета. Засвоєння дітьми математичного змісту навчання пов'язані з пізнавальною діяльністю, у процесі якої формуються розумові дії і створюються внутрішні умови початку нових форм мислення, пам'яті, уяви.

Навчання математики в дошкільному віці сприяє вихованню у дітей звички повноцінно, логічно аргументувати те, що відбувається у навколишньому світі. Оволодіваючи математичними знаннями, діти порівнюють, зіставляють, роблять висновки, пізнають математичні зв'язки та відношення. У процесі навчання дітей математики відбувається розвиток операцій мислення (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, серіація), засвоєння загальних способів пізнання (порівняння, моделювання, експериментування). Засвоєння математичного змісту сприяє розвитку чіткості, точності та логічності думки, вміння користуватися символікою, узагальнювати та інтерпретувати спостережуване. Таким чином, математика має великі можливості у розвитку розумових процесів, які є ядром пізнавального інтересу.

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти, в освітній лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» зазначено, що проявами пізнавальної активності є інтерес дитини до довкілля та самої себе; активне сприймання предметів, об'єктів, людей, подій; спостережливість, кмітливість, допитливість, вміння використання побаченого й почутого раніше, спроби самостійно доходити висновків, знаходити нове у знайомому та знайоме в новому, вміння радіти зі своїх відкриттів; надання переваги новим, незнайомим завданням, що потребують розумових зусиль; планування своєї пізнавальної діяльності, втілення її на практиці; інтерес до дослідництва, експериментування з новими матеріалами [5].

Адже, як відомо, низький рівень розвитку пізнавального інтересу може бути причиною неуспішності дитини в школі, зниження її пізнавальної активності, відсутності мотивації у навчанні. У руслі нашого дослідження ми розглядаємо формування пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку на матеріалі математичного змісту. Формування елементарних математичних уявлень у дошкільників пов'язано з пізнавальною діяльністю. Зокрема, математика володіє великими можливостями в розвитку розумових процесів, які є ядром пізнавального інтересу.

Проблема інтересу є однією з центральних психолого-педагогічних проблем про особистість. Значний вклад у вирішення проблеми активізації навчання, формування пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку внесли як психологи (Т. Дуткевич,

С. Ладивір, В. Котирло, В. Кузьменко, О. Проскура, В. Онищук) так і педагоги (Ю. Березіна, Я. Коменський, О. Савченко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.).

У дослідженнях вищезазначених науковців висвітлені такі аспекти проблеми, як природа інтересу, його структурні компоненти, особливості, зв'язок інтересу з потребами, увагою, залежність між знаннями і інтересами. У цих дослідженнях інтерес розглядався у залежності від віку і її змістової спрямованості. У кожному віці інтереси мають певну специфіку. Всі ці дослідження доводять, що у дітей старшого дошкільного віку можливо сформувати достатньо стійкий пізнавальний і

Розкриваючи сутність пізнавальної активності дослідники виділяють різноманітні засоби (О. Савченко) методи навчання (Л. Артемова, А. Богуш, Л. Баглаєва, Л. Брежнева, О. Фунтікова, К. Щербакова і ін.).

Пізнавальні інтереси несуть спонукальний вплив на процес і результат навчання. Дослідження педагогів і психологів переконливо довели, що серед низки причин негативного ставлення учнів початкових класів до навчання, низької успішності – головним є слабкий розвиток пізнавального інтересу або його відсутності. Тому важливе завдання з'ясувати ефективні шляхи та засоби його прояву саме в дітей дошкільного віку.

Формування пізнавального інтересу до математики у дітей дошкільного віку має важливе значення не лише в плані розумового виховання (набуття міцних і глибоких знань, розвиток спостережливості, виховання основ світобачення і так далі), але і для розвитку особистості у цілому. Пізнавальна діяльність під впливом інтересу до неї активізує психічні процеси, приносить інтелектуальне задоволення, сприяє емоційному підйому. У зв'язку з цим пізнавальний інтерес виступає як важливий мотив активності особистості.

Інтерес є важливим стимулом виховання цілеспрямованості, наполегливості у досягненні мети, бажання завершити діяльність, радість успіху, гордість за вирішення завдання – усе це створює у дитини впевненість у своїх силах, спонукає до нового пошуку. Цілеспрямований розвиток пізнавального інтересу до математики у дітей дошкільного віку має виняткове значення для подальшого навчання математики в школі.

Актуальність проблеми зумовила вибір нашого наукового дослідження **«Педагогічні умови формування пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників»**

Мета дослідження полягає у визначенні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування пізнавального інтересу до математики дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження

1. Розкрити сутність та основні характеристики пізнавального інтересу дітей дошкільного віку на основі аналізу психологічної, педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження.
2. З'ясувати стан сформованості пізнавального інтересу до математики старших дошкільників.
3. Виокремити та апробувати педагогічні умови формування пізнавального інтересу до математики у дітей старшого дошкільного віку.
4. Виявити динаміку формування пізнавального інтересу до математики у дітей старшого дошкільного віку

Об'єкт дослідження – процес формування пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування пізнавального інтересу до математики дітей старшого дошкільного віку

Методи дослідження:

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети та перевірки гіпотези використовувався комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, відповідних проблемі, зокрема:

- теоретичних (аналіз психологічної, педагогічної літератури, основних державних документів про освіту; синтез, порівняння для з'ясування стану досліджуваної проблеми, визначення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов);

- емпіричних (спостереження, бесіда, тестування; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності реалізації педагогічних умов формування пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників;
- математичних (статистична обробка даних застосовувалася з метою опрацювання отриманих даних, виявлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами і перевірки достовірності результатів експериментального дослідження).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування пізнавального інтересу до математики дітей старшого дошкільного віку, уточнено поняття «формування пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку».

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної роботи полягає у розробці: діагностичного інструментарію, спрямованого на виявлення рівня означеної якості у дітей; можливості використання її матеріалів вихователями закладів дошкільної освіти у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась протягом 2023-2024 рр. на базі закладу дошкільної освіти «Сонечко», с. Агрономічне, Вінницького району, Вінницької області. У експерименті брали участь 40 дошкільників старшого віку, з них 20 дітей контрольної групи та 20 дітей експериментальної групи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційного дослідження обговорено на науково-практичних конференціях різного рівня:

Основні результати дослідження висвітлено у 2-ох публікаціях:

Новіцька Тетяна. Розвиток пізнавального інтересу до математики як проблема дослідження: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної Інтернет конференції *«Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової*

освіти» (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 26-27 березня 2024 р.) / за ред. Н.О. Пахальчук; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця, 2024. С.357– 359

Новіцька Тетяна. Формування пізнавального інтересу старших дошкільників до математики як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Науково-дослідної лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в ХХІ столітті»* : за матеріалами VI Всеукр. наук.- практ. конф. «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї» (25 верес. 2024 р.). Вип. XI / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. Л. П. Карнаух ; редкол.: О. В. Рябошапка, І. Ю. Підлипняк, Т. В. Журавко]. Умань : Візаві, 2024. С.141 – 147

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 113 сторінок.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження свідчать про досягнення мети, виконання поставлених завдань і є підставою для таких висновків.

Пізнавальний інтерес є основним новоутворенням дітей старшого дошкільного віку, адже він сприяє швидкому засвоєнню ключової компетентності «вміння вчитися», тому саме це новоутворення необхідно вміти виявляти й розвивати.

Відповідно *першого завдання* дослідження здійснено аналіз психолого-педагогічної з проблеми дослідження та розкрито зміст поняття «пізнавальний інтерес до математики у дітей старшого дошкільного віку».

На основі аналізу психолого-педагогічної та спеціальної літератури з проблеми дослідження поняття пізнавальний інтерес розглядається з трьох позицій, як: засіб навчання; мотив навчальної діяльності; стійка якість особистості. З'ясовано, що пізнавальний інтерес до математики – це вибіркове, позитивне, емоційно-забарвлене ставлення дитини до математики, яке проявляється у перевазі певного виду діяльності, у прагненні отримувати більше знань із математики, використовувати їх у самостійній діяльності.

Пізнавальний інтерес старших дошкільників до математики – це складне особистісне утворення, яке складається із сукупності взаємопов'язаних компонентів (інтелектуального, емоційного, вольового), і характеризується прагненням до активного та самостійного освоєння нового матеріалу з'ясування незрозумілого в математичних зв'язках, відношеннях, закономірностях.

Пізнавальний інтерес – це важлива мотивація, що стимулює дітей до активної діяльності, набуття знань, умінь, навичок, бажання займатися математикою.

Всі дослідники єдині в тому, що інтереси дошкільників спрямовані, головним чином на окремі факти і явища. Вони характеризуються недостатньою узагальненістю і пов'язаною з цим слабкою вибірковістю.

Науковцями доведено, що пізнавальний інтерес є складною структурою, яка починає свій розвиток у дошкільному віці. І є однією з важливих ознак готовності дитини до шкільного навчання.

Відповідно *другого завдання* дослідження розкрито стан сформованості пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників. Здійснено аналіз змісту чинних програм в Україні, Базового компоненту дошкільної освіти. З'ясовано, що у програмах достатньо уваги приділяється роботі з формування пізнавального інтересу до математики. Нами визначено критерії (*когнітивний, емоційно-ціннісний, операційний*), *показники* та схарактеризовано рівні (достатній, середній, низький) сформованості пізнавального інтересу до математики у дітей старшого дошкільного віку.

До кожного критерію з виокремленими показниками було підібрано діагностичні методики та завдання з метою з'ясування рівнів сформованості пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників, зокрема методика виявлення пізнавальної активності (за Н. Брежнєвою), що включає інтерес як її важливої складової до математики; методика Л. Прохорової «Вибір діяльності», «Чому я люблю математику» та ін.

Так, як свідчать результати констатувального експерименту достатнього рівня сформованості пізнавального інтересу до математики у дітей старшого дошкільного віку ні за жодним критерієм не виявилось як у експериментальній групі, так і в контрольній. Середнього рівня досягли 40 % дітей ЕГ і 38 % дітей КГ. Більшість дітей перебували на низькому (60 % дітей ЕГ і 62 % дітей КГ) рівнях означеної якості.

Розглядаючи таку якісну характеристику пізнавального інтересу, як дієвість, виявили, що більшість випробуваних не захоплені математикою, вони не були активні, не проявляли допитливості, не готові були вирішувати складні завдання

Отже, пізнавальний інтерес до математики у більшості випробовуваних можна охарактеризувати як ситуативний, епізодичний, нестійкий, неактивний, неглибокий. Зазначені особливості інтересу сформувалися спонтанно, а не в процесі змістової організованої математичної діяльності, яка сприяла б формуванню активного,

глибокого, досить стійкого пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників.

Отримані результати діагностики сформованості пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників сприяли виявленню педагогічних умов та розробці методичного інструментарію для ефективного розвитку означеної якості у дітей.

Відповідно *третього завдання* було виокремлено педагогічні умови, які сприяли позитивній динаміці пізнавальних інтересів дітей старшої групи ЗДО до математики, зокрема : використання ефективних засобів форм та методів організації освітнього процесу спрямованого на розвиток пізнавального інтересу старших дошкільників до математики у ЗДО; створення предметно-розвивального середовища в групі ЗДО математичного змісту; позитивна налаштованість на взаємодію педагога з дітьми та розширення кола інтересів дітей; врахування індивідуально-диференційованого підходу та вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку та апробовано в ЗДО.

Організація освітнього процесу з формування пізнавального інтересу до математики у старших дошкільників побудована на інтеграції різних видів математичної діяльності, зокрема: комп'ютерні ігри, заняття, розваги, казки з математичним змістом, дидактичні ігри, сюжетно-рольові гри, ігри-драматизації, створення експериментальних ситуацій, самостійна математична діяльність.

Відповідно *четвертого завдання* виявлено динаміку формування пізнавального інтересу до математики у дітей старшого дошкільного віку

Як засвідчують дані контрольного етапу дослідження, діти експериментальної групи зазнали значних позитивних змін у формуванні пізнавального інтересу до математики. Якщо на констатувальному етапі ніхто з дітей експериментальної групи не перебував на достатньому рівні, то на прикінцевому етапі цього рівня досягнули 35 % дітей ЕГ і 4,0 % КГ. На середньому рівні знаходилося 55 % ЕГ і 58 КГ. Незадовільний рівень засвідчили лише 10% ЕГ і 38 КГ (було 48% ЕГ і 50% КГ)

У результаті контрольного зрізу формування пізнавального інтересу до математики дітей старшого дошкільного віку виявилось, що у експериментальних групах відзначаються значні зміни майже за всіма показниками, що свідчить про ефективність розробленої експериментальної методики

Подальші напрямки досліджень можуть стосуватися проблеми формування пізнавального інтересу до математики у дитини в умовах дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. Щоб дитина хотіла і вміла вчитися. Дошкільне виховання. 2016. № 5. С. 6 – 7.
2. Артемова Л.В. Вчися граючись. К.: Томіріс. 1995. 112 с.
3. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-познавательного процесса Ю.К. Бабанский. М.: Просвещение, 1982. 192 с.
4. Баглаєва Н. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільників. *Дошкільне виховання*. 1999. № 7. С. 114
5. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ. 2021.
6. Біла І. М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників. Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В. С., 2009. 120 с.
7. Білик Т.С., Карук І.В., Колеснік К.А. Дитяче експериментування як засіб розвитку пізнавальної активності старших дошкільників. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень* : зб.наук.пр..Вип.11 (14) / редколю: Р.С.Гуревич (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С.96 – 99.
8. Брежнєва О. І. Формування пізнавальної активності. *Дошкільне виховання*. 2015. No2. С. 12 – 14
9. Бончак Б.Е. Ігри з віршованими завданнями на уроках математики в першому класі. *Початкова школа*. 1996. № 1. С. 14 – 16.
10. Бородата Л. Кмітливі математики. *Дошкільне виховання*. 1992. №10. С.10 – 11.
11. Бородата Л., Полякова Л. У царстві кмітливих і допитливих. *Дошкільне виховання*. 1994. №5. С.15 – 17.
12. Буркова Л. Допоможемо чомучкам. *Дошкільне виховання*. 1993. № 1. С.4 – 5.
13. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Либідь, 2015. 400 с.

14. Вовк Н. М. Система роботи з розвитку сенсорно-пізнавальних здібностей дітей дошкільного віку засобами логіко-математичних ігор. *Дошкільне виховання*. 1995. №6. С.12 – 13.
15. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 2-ге видання доповнення. Київ: Видавництво «Академвидав». 2007. 615 с.
16. Волкова С.І., Столяров М.М. Розвиток пізнавальних здібностей дітей на уроках математики. *Початкова школа*. 2019, № 7. С. 21-30.
17. Гавриш Н.В. Організувати, але не обмежувати. *Дошкільне виховання*. 2016. №. 1 С.8 – 13.
18. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2013. 375 с.
19. Гордієнко С. Деякі методичні поради щодо активізації пізнавальної діяльності дітей. *Початкова освіта*. 2014. № 37. С. 24 – 29.
20. Даниленко Н. Розвиток пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку. *Управління школою*. 2016. №22. С. 15 – 16
21. Дейкіна А.Ю. Медіаосвіта і розвиток пізнавального інтересу дошкільника. Київ: 2012. 623 с.
22. Дитина : Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / Наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер. Програмою : О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна; автор. кол. Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко, С. А. Васильєва, М. С. Вашуленко // Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА). – К. : Ун-т цім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
23. Дубинчук О.С. Диференційоване навчання: Сподівання, реалії, проблеми. *Початкова школа*.1994. № 2. с. 25 – 27.
24. Дорошенко С.І., Вашуленко М.С., Мельничайко О.І. та ін. Методики дошкільного виховання: навчальний посібник. Київ, 2012. 464 с.

25. К. Л. Крутій, О.О. Фунтікова Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор.. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2018. 324 с.
26. Закон України про дошкільну освіту. Відомості Верховної Ради України від 07.12. 2001. № 49.
27. Жейнова С. Проблема розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2016. С. 100 – 106.
28. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л.В. Маляр, М.І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
29. Іщенко Л. В., Журавко Т. В. Розвиток розумової активності дітей старшого дошкільного віку на заняттях із математики. *Перспективи та інновації науки*. № 8(26). 2023. С. 136 – 145.
30. Карук І.В. Пізнавально-дослідницька діяльність з дітьми раннього дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2), травень. С. 136 – 139. <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/4400>.
31. Кислюк О. Співвідношення понять «мотив», «стимул», «потреба» та інтерес до навчання. *Соціальна психологія*. 2004. № 5 (71). С.109 – 118.
32. Козлова С. А. Дошкільна педагогіка: посіб. Для студ.вузів, Харків, 2018. 198 с.
33. Корнєв В.П. Основи розвитку пізнавальних інтересів. *Рідна школа*. 1993. №5 С.36-40
34. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і розвиток особистості / Під ред. Л. М. Проколієнко / Упор. В. В. Андрієвська, Г. О. Бал, О. Т. Губко, О. В. Проскура. Київ: Радянська школа, 2013. 608 с.
35. Котирло В. К. Вольова готовність. Завтра в школу / заг. ред. В. К. Котирло. К. : *Радянська школа*, 2013. С.68 – 96.
36. Кривошея Т. М., Коцулим Т. А. Використання прийомів ейдетики в процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку. *Global science: prospects and innovations. Proceedings of the*

2nd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2023. С. 303 – 307.

37. В.Кузьменко. Кузьменко В. У. Індивідуальний підхід як принцип розвитку індивідуальності дитини 3-7 років. *Актуальні проблеми психології*. Том IV. *Психологія розвитку дошкільника*. Вип. 2. 36. наук. ст. / За заг. ред. С. Д. Максименка та С.Є. Кулачківської. К.: Нора-прінт, 2004. С.98 – 102.

38. Ладивір С. О. Дитина пізнає світ. *Вихователь методист дошкільного заклад*. 2017. № 10. С. 23 – 29.

39. Ладивір С. О. Пізнавальна активність старших дошкільнят: індивідуальні особливості. *Дошкільне виховання*. 2016. № 11. С. 3 – 6.

40. Ладивір С.О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. *Дошкільна освіта*. 2019. № 3 С. 25 – 39.

41. Лисенко Н. Педагогіка українського дошкілля. навч. посібн. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 360 с.

42. Литвиненко І. Багатоканальна діяльність – засіб розвитку пізнавальної активності. *Дошкільне виховання*. 2012. № 4. С. 22 – 24.

43. Лозова В. І. Пізнавальна активність дітей: (спецкурс із дидактики) : навч. посібник для пед. ін-тів. Харків: Основа, 2012. 89 с.

44. Лохвицька Л. Формування пізнавальних інтересів у навчально–ігровому середовищі. *Дошкільне виховання*. 2013. №10. С. 8 – 10.

45. Марусинець М. М. Розвиток пізнавальної активності. *Дошкільне виховання*. 2015. №11. С. 11 – 12.

46. Маслоу А. Мотивація і особистість. СПб.: Євразія. 2019. С. 78

47. Мацюк Л.Г. Математика і природа. *Дошкільне виховання*. 1993. №7. С.14.

48. Мацюк Л.Г., Крушинська В. Д. Дидактичні ігри з математики в дитячому садку К.: Освіта. 1992. 64 с.

49. Меналюк Г. Активізація математичного мислення. *Дошкільне виховання*. 1981. №9. С. 25 – 28.

50. Мухацька Б. Стимулювання пізнавальної активності дітей у дитячому садку: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня. докт. пед. наук: спец. 13.00.08. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. 41 с.
51. Ніколенко Л. Т. Розвиток пізнавальної активності і самостійності дитини. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 28 – 30.
52. Павелків Р. В. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2008. 432 с.
53. Педагогічний словник /за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 600 с.
54. Плетеницька Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД. 2012. 156 с.
55. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підр. Київ: Академвидав, 2013. 464 с.
56. Проскура О.В., Шибицька Л.О. Як учити найменших / О.В. Проскура. К.: Рад. школа. 1982. 88 с.
57. Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі. *Дошкільне виховання*. 2017р. №10. С.14 – 28.
58. О.І.Білан Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»./за заг. ред. О. В. Низьковської. 2020. 256 с.
59. Програма розвитку дитини дошкільного віку « Я у Світі». М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононкі. 3-тє вид., випр. Київ: Світич, 2019. 430 с.
60. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів. К.: Рад. школа, 1982.176с.
61. Сазонова А. В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 248с.
62. Симонов В. Проблема формування інтересів. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://flogiston.ua>.

63. Сидорець Запаліть вогник допитливості молодших школярів: методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2015. 65 с.
64. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник. Київ: Просвіта, 2015. 416 с.
65. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 2018 с.
66. Смольникова Г. Нові відкриття щодня: організація пізнавальної діяльності дітей. *Дошкільне виховання*. 2013. № 3. С. 6 – 11.
67. Сокіл І. Пізнавальні задачі на уроках математики. *Початкова освіта*. 2017. №6. С. 12 – 25
68. Стадник Г. А. Розвиток пізнавальної активності дошкільників в сім'ї: Дис. канд. психол. наук: 19.00.07. Київ: 2015. 124 с.
69. Суржанська В. А. Критерії, показники та рівні пізнавального інтересу дітей дошкільного віку.
70. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищ. освіти спец. 012 Дошкільна освіта. Вид. 2-ге., допов. та перероб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л. В. Іщенко, О. В. Рябошапка, Т. В. Журавко. Умань : Сочінський М. М., 2024. 250 с.
71. Ткачук Т. Радість пізнання. *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С. 10 – 11.
72. Тарасенко Г. С., Голюк О. А., Кривошея Т. М. Практикум з теорії виховання: Навчально-методичний посібник. Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2013. 389 с.
73. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с. ISBN 966-539-429-0
74. Фунтикова О.О. В гостях у днів тижня. *Дошкільне виховання*. 1994. № 1.с. 8.

75. Хрестоматія з української педагогіки: навчально-методичний посібник / Упоряд. О.С. Березюк, О.М. Власенко; За ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 338 с.

76. Шикиринська О.В. Розвиток логіко-математичного мислення старших дошкільників у контексті Концепції нової української школи. // *La science et la technologie à l'ère de la société de l'information: coll. de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ»* з avec des matériaux de la conf. scientifique et pratique internationale, Bordeaux, 3 mars, 2019. Bordeaux : OP «Plateforme scientifique européenne», 2019. V.6. p. 61 – 65.

77. Шумей Л.Т. Маленькі дослідники. Організація пошуково-дослідницької діяльності дітей. *Палітра педагога*, 2018. № 5. С. 15 – 18

78. Щербакова К.Й. Теорія і методика математичного розвитку. Євр. Університет. 2005. 262 с.

79. Щербакова К.І., Фунтікова О.О. Математика для малят. К.: Освіта, 1995. 96 с.